

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMĂNALĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

B-dul Academiei, 3,

BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL

În țară 10 lei

În străinătate 12 »

RASSA, CARACTERUL ȘI CULTURA

I.

Noi, «naționaliști», avem de regulă reputația de reacționari, de aristocrați incorigibili și conservatori mărginiți.

ADOLF BARTELS

(*Rasse, Sechzehn Aufsätze zur nationalen Weltanschauung.* 1909, Hamburg, pag. 72).

Ceeace spune celebrul critic literar german în rândurile reproduse mai sus, de fapt li se întâmplă celor mai mulți susținători ai principiului național.

Zic național căci aici nu e vorba de distincția politică dintre rassă și naționalitate. Într'un sens mai larg și pentru anumite popoare, cuvintele acestea sunt sinonime. A ține la principiul individualizării naționale în politică și cultură, însemnează să admiți că sunt deosebiri și bariere între popoare și să le susțini; însemnează să admiți principiul luptei, al selecțiunii, al biruinței celor destoinici asupra celor lipsiți de putere de viață; acest principiu însemnează o crescândă diferențiere, o continuă tendință spre o viață și cultură autonomă, din ce în ce mai națională.

Se ivește întrebarea: Dar există oare deosebiri reale dela popor la popor, dela rassă la rassă? Există oare deosebire între popoare mici și tinere și între altele mari și vechi în cultură? Dacă am sta să ascultăm de glasurile de sirenă ale democrației internaționale, s'ar părea că nu. Toată lumea vede că respândirea tiparului și înlesnirea comunicațiilor a apropiat pe oameni și popoare, a egalizat multe condițiuni de viață, a nivelat multe asperități. Incontestabil. De aici, observatorul superficial ușor își închipue că nivelarea formelor exterioare ar fi echivalentă ca o nivelare a fondului sufletesc sau spiritual. Mulți comit această greșală și mulți au să sufere pe urma ei. Căci ea te face presumpțios și disprețuitor față de valori culturale străine ce ți-ar putea fi utile, în anumite condițiuni. —

Oamenii de bun simț, pe cari o pseudo-știință nu-i duce în rătăcire, recunosc că nu numai copiii, ci și popoarele-copii trebuie să meargă la școală, dacă vor să ajungă la o treaptă mai însemnată în cultură. Hașdeu zicea că și noi Românii am fi un popor de copii. Avea dreptate bătrânul învățat. Dar unii dintre noi cei mai tineri, s'au supărat când au cetit părerea lui. Erau de sigur oameni entuziaști, naționaliști romantici cari credeau, ca și bătrânul Bărnăuțiu, că drepturile noastre istorice ar fi o dovadă de vechimea și maturitatea civilizațiunii noastre. Azi lumea e mai realistă; nu se prea orientează după asemenea teorii, orișicât de ademenitoare ar fi ele. Azi recunoaștem mai toți că suntem un popor tânăr, din punct de vedere cultural. — Și chiar dacă am fi cu adevărat un popor-copil, nu-i nici o rușine. Un copil e copil; nu-i bărbat, și pace. Dar poate deveni și el bărbat. Iar dacă crezi că i-ai făcut «copilului» vre-un serviciu punându-l mereu să se înnalțe în vârful degetelor dela picioare ca să pară mai mare și-l faci de mic grandoman, te înșeli pe tine și-l nenorocești pe el.

E importantă școala culturală pentru un popor tânăr. Mai importantă însă este calitatea aceluia popor, caracterul lui, sângele lui. E perfect adevărat: *Blut ist ein ganz besonderer Saft*. — Iar decumva se constată că un popor, amintiri harnic, suferă de oarecare anemie, de hemofilie, de vre-un început de otrăvire a sângelui, — trebuiesc luate măsuri din vreme. Căci har Domnului, știința serioasă a făcut oarecari progrese reale și în această privință. Păcat numai că cei mai mulți doctori politici țin morțiș la homeopatia lor pașoptistă și nu prea vor să auză de medicina cu adevărat modernă, cu adevărat științifică. În orice cas, nu cu hapurile și decocturile dela 48 se tămăduesc anumite boale generale ce ușor pot deveni fatale!...

* * *

O seamă de Români s'au dus, pe la începutul secolului trecut, la școala Franței. Bună școală, în multe privințe. Dar așa cum a fost și este, influența culturii franceze a devenit și a rămas până astăzi covârșitoare în România. Și tot atât de covârșitoare au fost și sunt multele ei scăderi. În nici un cas, bine n'a fost și nu e bine ca un popor să se lase a fi rob de cultura exterioară, formală a unui alt popor, ori cât de cult ar fi acesta, oricât vor fi ele de înrudite. Un popor cu aspirații de viitor trebuie să-și păstreze, pe cât este omeneste cu putință, propria sa individualitate. Cu atât mai vârtos, cu cât aceasta e mai profundă și mai complexă.

Adesea mi-am pus întrebarea: de ce oare țărâtimea românească.

din Moldova și Bănat, din Maramureș și din Argeș, din Ardeal, din Muntenia și din Bucovina e aceeași, afară de mici nuanțe neînsemnătoare? Și de ce clasa cultă românească din aceste deosebite țări, se deosebește așa de mult? De ce mai ales în această clasă cultă se găsesc atâtea tipuri spălăcite și fără nici un relief, fără nici o rezistență? Eu cred că între cauzele acestea, căci sunt mai multe, mai ales două ar fi foarte ușor de pus în lumină: una e promiscuitatea etnică dela orașe; cealaltă ține de diversitatea influenței culturale în timpul copilăriei. Chiar și Românul adevărat, dacă e *covârșit*, de mic copil, de cultura franceză în România, de cea germană în Bucovina, de cea maghiară-germană în Ungaria, devine foarte ușor un hibrid intelectual, un om naționalicește stricat, nenorocit pentru toată viața lui și a poporului său. Dacă se naștea și rămânea între Francezi sau Nemți sau Unguri, poate că se alegea ceva de seamă din el dacă era o personalitate mai răsărită. Așa însă nu-i nici Român, nici Francez, nici German, nici Ungur. Francezii, Germanii și chiar și atât de flămâzii și «primitorii» Unguri îl consideră străin între ei. Mai străin încă este între ai săi. Face o tristă figură din punctul de vedere al culturii serioase: e un fel de *mixtum compositum*, un fel de bastard al influențelor culturale. Pentru că i-a fost strivită, chiar în germen, propria sa personalitate, fondul său intim și sănătos, — și aici numai pe acesta îl am în vedere, — fondul său național. Dacă cu toate acestea, unii rezistă, cauza e că sunt personalități deosebit de puternice.

Personalitatea omului nu cade din cer. Dar nici din studiile cele mai profunde n'ai s'o scoți. Ea este întruparea caracterului deosebit al unei vechi familii, al unui neam întreg. Carmen Sylva zice în una din gândirele ei: De vei vedea un viteaz pe câmpul de luptă sau în împărăția spiritului, ori de vei întâlni vre-un stăpânitor în imperiul gândirilor și al descoperirilor, să știi că el a avut o mamă distinsă.

Biologi moderni susțin că dela mamă, omul moștenește calitățile intelectuale, iar caracterul dela tată. Ei par a ratifica ceea ce spune Goethe despre sine însuși în cunoscutul său vers:

Vom Vater hab' ich die Statur,
Des Lebens ernstes Führen,
Vom Mütterchen die Frohnatur,
Die Lust zum Fabulieren.

Adevărul e că asemenea moșteniri sunt mult mai vechi și mai complexe. Câte femei n'au avut «o fire vioae» și «dragoste pentru poezie», — mai ales în zilele noastre! — și ce enorm de rari au fost și sunt scriitori ca Goethe! El a fost mai mult decât fiul tatălui și al mamei

sale. Goethe a fost fiul poporului german, intruparea Suabilor săi întocmai ca și contimporanul său Schiller; amândoi au fost coborătorii unui șir de generații etnicește sănătoase într'o rasă sănătoasă. Inchipuiți-vă că ei, și pe de altă parte Luther și Bismark, cu toată fenomenala lor personalitate, ar fi fost crescuți de mici copii franțuzește de guvernante și profesori franțuzești? Iar nemțește ar fi învățat dela rânduși de curte nemți? — Că n'ar fi avut parte de acea sănătoasă și națională educație germană pe care au avut-o? Mai era să însemneze ei în istoria lor națională și în istoria lumii ceea ce însemnează? Și era să fie Germania și poporul german oare ceea ce sunt astăzi?

Dar Goethe știa și limbi străine; și Bismark; și Luther știa latinește. Da, dar firea lor a fost pur germană; și toată educația lor și toată intuiția vieții lor au fost pur germane; de aceia și toate scrierile lor și faptele lor au fost germane, fapte și scrieri cari ne reoglinesc întreg caracterul poporului lor așa cum e. Au fost și au rămas oameni din neamul lor, Germani de viță veche, oameni de rassă, cu adevărat «providențiali». Pe sufletele lor pline, sănătoase, cu desăvârșire și exclusiv germane, se puteau altoi mai târziu oarecari influențe culturale străine. Ele le-au fost de folos, ca orce altoire făcută cu rost. Căci și cultura omenească e un fel de grădinărie. Totul depinde în prima linie de grădinari, de țărâm și de semințe.

* * *

Dar nici popoarele, nici limbele, nici culturele nu pot să rămână *absolut* pure. Ele toate cuprind și trebuie să cuprindă și oarecari elemente străine. Si aici, ca și în cele mai multe manifestări omenești, binele e la mijloc, nu în extreme, nu în exagerări. Dar trebuie să facem o rezervă esențială: oricare ar fi elementele străine și oricât de bune ar fi ele, fondul etnic al poporului, al limbei și al culturei sale trebuie să covârșască toate adausurile, trebuie să le poată asimila ușor, fără nici o zdruncinare. Un popor atât de amestecat încât nu-i mai recunoști liniile mari ale fizionomiei sale fizice, intelectuale și morale, e o massă bastardă fără putere creatoare, fără garanții de viitor. Căci nu hotarele, nu pergamentele, nu teoriile politice garantează existența unui popor, ci *caracterul* său. Polonia a fost un regat mare și temut. Polonii ajunseseră la o cultură respectabilă. Dar caracterul claselor conducătoare s'a stricat și Polonia a dispărut de pe harta Europei. Polonezii însuși duc azi o luptă disperată ca să-și salveze măcar limba națională. E mare întrebare dacă vor răuși. Ungaria de asemenea a fost un regat de seamă, cu hotare naturale chiar formidabile, ca puține alte State, cu pergamente pline de *jure* și *reserva-*

tionese. Dar clasa ei conducătoare se ticăloşise, şi la 1526 Ungaria cade sfărâmată. Dacă după trei sute de ani de moarte naţională, ea a înviat la 1867, învierea ei e factice: e o simplă galvanizare, datorită unei simple întâmplări, unui om. Caracterul unguresc s'a stricat şi se strică mereu şi iremediabil. Contagiunea de sus, de mult a cuprins clasele burgheze şi zilnic intră chiar în ţărăniime. Viaţa Ungariei e o viaţă de seră, de azi pe mâne. Oricât s'ar încânta de «energia» şi de «priceperea politică» a Ungurilor toţi cei nu-i cunosc, — Ungurii sunt un popor condamnat. Tăria lor, tot ce-i mai susţine, e agitaţia naţională şi elementele germane, slave, şi mai ales evreieşti cari au trecut în tabăra lor. Dar ajutorul acesta e trecător şi oricât de preţios ar fi el azi pentru Unguri, are să le fie dezastros în viitor. Mai ales Ungurii sunt o dovadă vie de cum amestecul etnic fără nici o noimă slăbeşte, corceşte şi distruge caracterul unui popor. Dar asta e o chestie specială.

Factorul de căpetenie în cultură e calitatea rasei. Căci dela ea depinde felul caracterului general al ţării şi al cetăţenilor în deosebi. Nu pun aici chestiunea pe tărâmul antropologiei, pe craniometriei, dolicocefalie, mezo- şi brachicefalie. Pentrucă şi eu cred că nu numai lungimea sau scurtimea craniului, nu numai culoarea ochilor sau a părului pot fi singure hotărâtoare, cum crede Woltmann, ci un întreg complex de condiţiuni fizice, morale şi intelectuale. Cei ce cunosc pe Nemţi, vor recunoaşte imediat pe Neamţul-tip dintr'o mie de Ungur-tipici, dintr'o mie de Italiani sau de Evrei-tipici. Iar Neamţul-tip reprezintă toate popoarele tipic-germanice: pe Nemţi, pe Englezi, pe Danezi, pe Suedezi, pe Olandezi ş. a. Dar şi între popoarele germanice tipurile pure sunt mai rare. Şi popoarele germanice coprind deci tipuri mixte nu numai în aparenţă, ci în realitate. Zic mixte, nu însă corcite, ceea ce constituie o mare deosebire.

Din cercetările mai moderne rezultă încheierea că caracterul germanic, tot în înţelesul general al cuvântului, se deosebeşte de alte caractere etnice fiziceşte mai ales prin statura înaltă şi puternică, prin păr bălan şi ochi albaştri. Sub raportul psihic, Germanul e dornic de întreprinderi îndrăzneţe, de luptă, de muncă statornică şi sistematică, de ordine şi disciplină; umblă mereu să inventeze, să descopere; mereu caută adevărul, pentrucă-l respectă, pentrucă detestă minciuna ca orice caracter întreg, adevărat. Dar sub asprimea şi uneori chiar diformitatea exterioară a Germanului, se ascunde un suflet de adâncă bunătate şi nobleţă, iubitor al naturei şi al artei. În faţa naturei însă, pe care nimeni n'a întrebat-o mai mult şi dela care nimeni n'a stors mai multe răspunsuri decât el, Germanul e adesea mistic, cucernic, adânc

smerit. Tocmai pentru că nimeni n'a studiat-o mai profund ca el și pentru că nimeni nu bănuște mai mult ca el adâncurile ei fără de sfârșit. De aici se explică profundă și sincera lui religiozitate și toată seriozitatea concepțiilor sale filosofice. De aceea, în toată Europa, popoare cu adevărat religioase nu sunt decât cele germanice. Dar nu sunt bigoate; tocmai din adevărata religiozitate, *aus Religion*, cum ar zice Schiller. — De aceea și sunt popoarele cele mai morale și în moralitate, cele mai fidele. Pot să zică adversarii germanismului ce ar voi, nota lui fundamentală caracteristică e credința și dorul de libertate. Cei ce susțin că semințiile germanice au dat lumii concepția lămurită a fidelității și a libertății au, după a mea părere, perfectă dreptate. Așa este. Așa ne spune toată istoria lumii.

Dar mi se va zice, și cu drept cuvânt, doar și la alte popoare se găsesc asemenea trăsături de caracter? De sigur. Vorba e, întru cât sunt reale? De ce origină sunt? Si dacă trebuie și se pot întări sau nu?

Chestiunea este după cum o văd eu, de o importanță capitală tocmai pentru noi Români. Merită deci s'o cercetăm mai de aproape. Orice ar zice scriitori ca Napoleone Colajanni, Jean Finot, Oppenheim, Friedrich Hertz și chiar Fouillé adevărurile pe care le-au pus în lumină contele de Gobineau, Woltmann, Ammon, Vacher de Lapouge, H. St. Chamberlain, Galton, Reibmayr ș. a. în această privință, rămân incontestabile și ele se pot rezuma în constatarea generală că factorul cel mai însemnat în cultura omenească e *rassa și naționalitatea*.

— Dar mai întâiu va trebui să ne orientăm asupra raselor latine.

AUREL C. POPOVICI

O, DRAGI SCRISORI...

*O, dragi scrisori, scrisori din vreme bună,
Paștrați 'n voi un zâmbet de 'ntristare
Și-o lume plămădită din visare,
— Izvor de 'nseninare și furtună —
O, dragi scrisori, scrisori din vreme bună!...*

*Când rândurile voastre 'mi prind privirea
Pe veci pierduta vrajă mă 'nconjoară,
Și parca's iar acel, de-odinioară,
Copil străin cântând pribeag iubirea,
Când rândurile voastre 'mi prind privirea!...*

O, dragi scrisori — povești trăite-odată —
 În voi palpită raza unei stele
 Din cerul stins al visurilor mele...
 Icoana ei, e'n rînduri întrupată...
 O, dragi scrisori — povești trăite-odată!...

MIHAIL SFETESCU.

O călătorie pe «rotile» la frații instrăinați.

(Urmare)

Erà Român și fusese chiar prin țară, pe la Craiova. Imi dete apoi deslușire, că satul nu e departe, și mă îndreptă și către un cârciumar român, la care aș fi putut mânca. Mulțumindu-i, luai «rămas bun» și în curând ajunsei la 8 ore în *Gaia*, ținta călătoriei mele de astăzi, făcând în jumătate de zi, pe niște drumuri!.. — vorba cântecului bătrânesc :

«Pe cărări perdute»,
 «Pe urme nevăzute»,

frumoasa distanță de 40 de kilometri.

A zecea zi, *Duminecă în 10 August*, ajunsei după o călătorie anevoioasă de patru ore, la orele 9 jum. dimineața, la Panciova.

Pretutindeni putui răzbate cu româneasca, sau găsii oameni cari o înțelegeau.

Deoarece aci se face trecerea cu vaporul la Belgrad, căutai să-mi scot cauțiunea, ce fusesem silit s'o depun la Râul Vadului, dar din cauza Duminecei vama erà închisă. Mă hotărîi atunci să plec și să rămân până Luni la Semlin, dincolo de Dunăre, care face aici un unghi drept, schimbându-și cursul dinspre mieză-zi, spre răsărit.

În această zi iarăși nu făcui decât 53 kilometri.

Astfel, într'o călătorie mai îndelungată, de la sine se ivesc popasuri care apoi de sigur îți prind foarte bine.

Curând după plecarea pe apă, Timișul se varsă în Dunăre, și vaporul nostru plutește pe dinaintea pitorescului Belgrad, fără să fi putut încă ști, de-l voi putea vedea mai de aproape.

Semlinul sau «Zemun», după cum îi zic Croato-Sârbii, căci localitatea se află în *Croația*, este un oraș de vre-o 25.000 de locuitori, mai ales Sârbi, despărțiți de capitala Serbiei prin râul Sava. El întreține un negoț viu cu Peninsula Balcanică și a format încă din timpuri vechi

un punct strategic, un fel de «ochiu» al Austriei asupra părților protivnice învecinate. Mărturie mai sunt ruinele castelului lui Ioan Corvin de Huniady, ce încununează colina, la poalele căreia se întinde Zemonul.

În acest oraș interesant fui martor la o scenă cât se poate de nostimă pentru ilustrarea referințelor politico-sociale-etnice de aci și mai ales al rolului, ce-l joacă *Jidanii* în Croația și aiurea, ca un fel de «cameleoni» etnografici, neîntrecuți și nu îndeajuns «apreciați».

Abia mă legănai vre-o jumătate de oră în brațele lui Morfeu, și fui deșteptat pe la miezul nopții de o larmă nemaipomenită în grădina restaurantului hotelului, cu discursuri contradictorii violente, strigăte de «Zivio» și «Elyen», retușate de tușurile unei tarafe de lăutari ungurești, cari căutau să mulțumească ambele tabere «belligerante». Desfășurarea și dezbaterea chestiunii naționale în localuri publice nu e ceva neobicinuit pentru cei ce au trăit în Austro-Ungaria.

Cu toate acestea, asemenea scene sunt totdeauna gustate acolo, unde coarda națională e întinsă la toate neamurile mult mai tare ca aiurea.

Scandalul când se micșoră, când se întetia cu mai mare furie; în fine, când se părea, că a cuprins tot publicul din grădină, deoarece tot din alte părți se auzeau unele glasuri vociferând, — răsunară dintr'un colț unele glasuri noi, strigând cu înverșunare: «*Abzug Jidovi!*» adică «Afară Jidanii!». Nu mai eră chip de stat; neputând dormi, mă săturasem de a face pe martorul «auzitor» și aș fi dorit să fiu și eu față la acest «pronunciamento» atât de spontan al antisemitismului sud slav.ic.

Lucrul nu eră tocmai ușor, deoarece botinele mele dispăruseră de la ușă, spre a fi probabil lustruite; iar la sunarea mea disperată nu se iveă nici o ființă serviabilă. Așa dar, în fața acestei necesități «inexorabile» mă scoborii tiptil în călțuni până jos, de unde, cuce-rindu-mi ghetele, intrai în arena luptei.

Cearta începuse cu prilejul unor cântece sârbești și ungurești, ce-rute când de Sârbi, când de niște Ovrei, din ce în ce cu mai multă insistență, împletite apoi cu fel de fel de observări și apostrofe la adresa adversarilor, și cu intențiunea de a anihila tabăra protivnică prin câte un semn sau cântec național, tușuri și contratușuri muzicale. Când spiritele, încinse de *beția pozitivă* a feluritelor spirturi, ajunseră la *cea comparativă* a muzicii naționale; ele își descărcară energia pri-soselnică în *cea superlativă* a *beției de cuvinte*!

Sârbii anume se indignaseră de rolul fățarnic al Iudeilor, cari pe de-o parte afectau simpatia pentru cântecele *ungurești*, pe de alta se

dădeau «oficial» drept Croați, căci începeau discursurile lor totdeauna cu stereotipicul «*Hrvati*» adică «noi Croații», trăind doar în Croația, iar inima lor bătând pururea pentru cei mai *tari*!

Noi însă în acea nopticică avuseserăm fericirea intelectuală și nefericirea morală: de a vedea ceata de Ebrei manifestându-se încă sub alte două «ipostase» sau înfățișări naționale.

Ei între ei întrebuntau în mod familiar — dar astfel că orișice călător putea să constate și să se bucure de «simpatiile» ovreiești pentru Germani — limba sau mai bine zis: jargonul *nemțesc*. Dar abia după ce se retrăsese)ă toți ceilalți de prin prejur — se făcuse acum două după miezul nopții — își deteră Jidovii noștri arama pe față; și mie îmi fu dat să ascult, ceeace nici prin gând nu-mi trecuse, nici auzisem pomenindu-se cândva: *imnul israelit (!)* comandat de o coto-roanță coroiată de la masa «*cohnnațională*», care după vaza, de care se bucură la masa «Israelului» și după inspirațiunea, ce fiecare orator par'că sorbea din ochii acelei bătrâne «Megere», — părea un fel de preoteasă a «Zionului» obijduit!

Mulțumiudu-mă cu cele văzute, am lăsat comentariile pe altă dată și am plecat să mă culc, căutând alinare în vise *mai* frumoase, decât «*frumoaso*» realitate!

A 11 zi, Luni în 11 August, trecui cu trenul peste Sava la «Beograd.» Deci în țara sârbească! Îmi făcui ochii în patru, să nu 'mi scape nimic din câte minunății întrevedea fantasia mea, ațâtată de cele, ce auzisem și cetisem despre acești faimoși Sârbi.

Oriental în ediție sârbească este urzeala, iar tiviturile, râurile și floricelele sunt țesute după un sistem franco-german-moscovit însă cu stângăcie națională. Bieții Sârbi! «Un popor de țărani, un popor democrat după istorie și după Constituție» ar zice cineva cu ușurință; de fapt însă un popor — ocârmuit în vechime după vechiul drit slavico-sârbesc al «Zadrugei», unde bunicul sau cel mai în vârstă și mai cu vază unchiaș administra comunitatea de bunuri, îngrijind ca un bun părinte de bunăstarea și fericirea celorlalți mădulari ai familiei — este deodată smuls din străvechile-i datini, izvorite și potrivite firei sale, și silit să se acomodeze unei vieți constituționale, zămislite pe alte plaiuri, pentru alte firi și pentru altfel de cultură: cum să nu dea greș o asemenea naivitate constituțională? Și într'adevăr, pojghița de cărturari, cari mănuesc condeiele și înneacă cu cuvintele lor amăgitoare poporul votant, se recrutează ca pretutindeni în țările latine sau balcanice mai cu deosebire din advocați. Aceștia, chiar dacă ar fi convingși de îndrumarea greșită constituțională, au tot interesu menținerii acestor stări de lucruri, ce le garantează, deși numai în

răstimpuri, *exploatarea* Țării. De aceea toată străduința lor tiude : în a face «Marți» pe adversari, și a ademeni și a câștiga aderenți cât mai mulți. Oamenii cinstiți, cărturari sau necărturari, sunt prinși în mreșile celorlalți și caută prin conferințe și discursuri să convingă pe pungăși, că rău fac, de nu-și iubesc Țara ! Un cerc vițios, o genune de întunec, rea credință și naivitate. — una din nenumăratele experimentări ale culturai omenestii pentru timpurile d'apoi sau pentru oamenii înțelegători !...

Funcționarii vamali sârbi, cu cari făcui mai întâi cunoștință, m'au uimit prin felul lor de a fi prevenitori și politicoși. După ce s'au convins de bunele mele intențiuni au trecut peste formalismul, așa de crud și supărător la Unguri bunăoară, și mi-au făcut toate înlesnirile, pentru trecerea și petrecerea în țara lor. Unul din ei vorbea chiar bine românește.

După ce scăpai așa de frumos de formalitățile vamale, primul meu gând era, să mă duc la agenția N. F. R., ca să salut tricolorul românesc, ce decora așa de mândru vre-o câte-va șleपुरi pe Dunăre, și să schimb două vorbe și niște bani cu compatrioții de acolo. La agenție fui foarte bine primit de harnicul agent, d. Ioan Ioanelly, carele îmi dete indicațiunile și îndrumările necesare. Aci aflai și de hotelul «Macedonia», ținut de doi frați Aromâni, a căror proprietate este.

După ce mă instalasem aci, alergai să-mi fac și datoria de sportșman, prezentându-mă la «*Prvo srbsko velocipedsko drustvo*», adică — ați înțeles ! — spre a mă informa despre drumuri și altele. Oaspeții români fiind cam rari pe la Beograd, fui cât se poate de cordial primit de confrății sârbi, îndrumat, purtat și preumblat ba chiar și ospătat, cu toate că mă apăram din rășputeri. Nu destu. cu atâta. Mecanicul clubului îmi dresă chiar mai multe lucruri la mașină, fără bine înțeles, să audă de vre-o remunerație oarecare. Prinseră cu un cuvânt Sârbii dragoste de Români și pace ! Așa deci fui condus pe la toate minunățiile capitalei sârbești. Văzui Luni între altele cetatea din *Kalimegdan* cu puțul roman, împrejurul căruia conduc 207 scări în adâncime, până la nivelul Savei ; apoi Muzeul armatei, cel etnografic, de toată frumusețea, și muzeul Țării. Marți făcurăm apoi cu mai mulți inși o excursiune la minunatul parc *Topșider*, ce găsește o continuare firească în codrii și colinele din împrejurimi. Acest parc mai redeșteaptă însă și amintiri istorice îngrozitoare, ce par totuși palide față de măcelul cumplit, prin care s'a stins sub ochii noștri dinastia Obrenovicilor.

Marți seara, pe când mă plimbam cu un biciclist sârb pe lângă

Teatru Național, auzii deodată o puternică voce de bariton. Întrebând pe «cicerone» al meu, dacă e vreo probă îmi răspunse: «Ba, dar în casa dealături, cântă într'o cafenea niște *țigani sârbi*. Cunoscând până acuma numai tarafe sârbești de «tamburițe» un fel de instrument, ce ține mijlocul între cobză și mandolină, eram curios, de a asculta și asemenea lăutari, și intrarăm înlăuntru.

Aci văzui într'adevăr o tarafă cam ca cele ungurești. Puterea lor erau vioarele, și mai întrebuițau și țimbala. De naiu, cobză sau tamburiță, nici pomeneală.

Public era puțin: abia după teatru se umplea cafeneaua. Într'o pauză se întâmplă că o mătăsoară sări peste niște mese, ceea ce atrăsese luarea aminte a unui lăutar. Gesticulând și arătând celorlalți scena, se adresă spre marea mea mirare acestora într'o românească curată: «Uitați-vă, cum sare pisica, mă!»

Acest incident mă făcu să descopăr, că în Serbia — afară de România, cari locuesc, precum se știe în *Kraina*, adică partea, ce cuprinde județele între Morava, Dunăre și Timoc, deci cam o treime din țara întreagă, — mai sunt și numeroase colonii de «Caravlași», adică a unei populațiuni de origine țigănească, care vorbește și iubește limba românească ca a celor proprie, necunoscând vre-un graiu «romanicel».

Întrebând anume pe lăutari, de unde sunt, ei mi-au răspuns, că sunt de la Șabaț, adică vreo 80 de kilometri spre apus de Beograd. Și de oarece drumul meu spre Dalmația ducea prin părțile acelea, îmi pusesem în gând, să cercetez vre-o câteva sălașuri de ale Caravlașilor. Eram acuma în cea mai mare nerăbdare de a vizita la fața locului această populațiune interesantă, despre a cărei viață, număr și întindere în Serbia apuseană nu aveam de cât indicațiuni generale ¹⁾.

După ce mi-am luat rămas bun de la confrății bicicliști, pornii *Mercuri în 31 August* din Beograd, întovărășit de un dalmatin, d-l *Mandic*, funcționar la o societate de asigurare și care intrase — pour l'amour de l'art — în toate secretele mecanicei: Deci un «fârtate» ideal în asemenea expedițiuni.

Aceasta era să se adeverească în scurt timp. Calea adică, ce ducea din Beograd, era sub toată critica și adânc sub conformațiunea tehnică a șoselei «*Dorohoi-Brăești*», pe care în indignarea mea «județană» o luam mereu drept măsură pentru cea mai mizerabilă șosea, din câte bățătorisem în îndelungata mea «carieră» de velocipedist. Pentru a ocoli deci și a scurta această, să-i zicem *impertinentă* șosea sârbească,

¹ I. Ieșan, op. cit. p. 70.

am luat'o pe un drum de țarină și de câmp, bun și neted la început: Carele însă mai târziu îmi reaminti într'un mod prea puțin poetic cântecul «Barca pe valuri saltă ușor.» Ciclometrul meu civilizât, nefiind verificat pentru asemenea teren, înecat pe alocurea în buruieni și bălării, se «sminti»; grație însă amabilității și mai ales iscusinței d-lui Mandic, fu reparat «ștante pede».

Intrând la regăsirea șoselei pârdaľnice iarăși în sat, am poposit la *cafenea*. Aci trebuie să amintim cu glorie pentru vecina noastră Serbia, că mai toate cafenelele satelor, în felul, cum sunt orânduite astăzi: în anumite dimensiuni, cu fereshi mari, cu tavanul înalt, aeroase și arătoase, toate așezate la marginea drumului principal din sat — sunt moștenire administrativă dela principele Miloș Obrenovici.

De nu poți căpăta altceva acolo, apoi de cafea turcească și de «malina» (sirop de zmeură cu apă), ambele cu câte zece bani porția, poți fi sigur!

După ce ne am cinstit cu aceste delicii nevinovate am luat «rămas bun» foarte cordial de la delegatul clubului sârbesc, acesta lăsându-mă să meditez asupra ultimului său cuvânt: «*Să cauți, să nu prea călătorești într'amurg prin «Serbia» noastră!*» Cu sentimente foarte amestecate mă îndrumai așa dară pe calea necunoscutului.

Nu poate cineva, străin de meserie, să-și închipue așa lesne *plăcerea* deosebită, ce o simte un călător pe căi neumblate, înfruntând, în așteptarea de lucruri, înfățișări și impresiuni *nouă*, nevoile drumului; cu inima, vârtutea și experiența sa. N'aș putea nici eu spune, că timpul mi-ar fi mișurat entuziasmul pentru asemenea întreprinderi: din contra. Cu lărgimea cercului de cunoștințe se întetește și atențiunea, putând mai ușor găsi atuncea puncte de înodare cu vechile cunoștințe: întrevăzând aci o continuare, aci o desvoltare. sau poate chiar o s are primordială. Iar dacă în cazuri fericite te întâlnești cu ceva original: mai ușor îl poți distinge din cele îndatinate și îl poți prețui după adevărata-i valoare.

Drumul meu ducea de aci înmăinte dealungul Savei, carea e pe aci un fluviu foarte însemnat și navigabil pentru vapoare până la Șabat. După vreo zece kilometri, șoseaua se perde, șerpuint și urcând o culme păduroasă. Căldura prânzișorului dogorea; un prilej bun, de a descăleca, de a mai varia mișcările mușculare, de a te mai furișa sub umbra unui gorun *tufos*, de a mai privi liniștit câmpia, ce pe măsura urcușului se desfășură ochilor.

Inconvenientul formal, de a lua din când în când la asemenea urcări «*bicicleta*» de a *brațeta*, de mult l'am transformat — după pilda lui «Till Eulenspiegel» (un fel de Păcală al Nemților, tradus și în românește

pe la mijlocul secolului trecut la Braşov sub titlul ciudat de : «*Tihu Buli-oglindă*») — în plăcerea intelectuală : de a mă bucura la suis de râlea, ce negreşit trebuia să urmeze dealului, şi de plăcerea alunecării apoi, fără trudă, din înălţime spre câmpie, asemenea unui aeronaut, al cărui aeroplan s'ar coborî cu oare cari scuturăături sensuale spre şesul, ce-l atrage.

După ce am plătit tributul meu de *sudoare* serpentinelor priporoase sârbeşti, mă răzbunai la scoborîre, lunecând cu un «brio» spre şes, încât pluteam între plăcerea : de a spinteca aerul ca un erete şi între teama : de a frânge earăşi, de nu gâtul, apoi totuşi vreo câteva spiţe. Căci şoseua aceasta de atâta timp nu mai fusese învălită cu prund, încât bolovanii, ce-i avea drept temelie, eşiseră pe alocurea la suprafaţă. Trecând pe neaşteptate peste asemenea petroae, rotilele mele lovindu-se săriau zăngănind în aer, par'că ar fi vrut prin saltul lor vin să protesteze şi să respingă aceste obstacole necivilizate. În unul din aceste salturi se deschise tolba cu uneltele şi îmi sbură din ea o surubelniţă ; ceeace mă făcu, să mă întorc vreo 300 metri din cale, spre a o regăsi.

După asemenea mici neplăceri, ce sunt condimentele oricărei călătorii, drumul se îmbunătăţi în mod surprinzător, astfel că putui face pe la prânz intrarea mea triumfală în Baile de la *Obrenovac*. În loc însă de a lua aci o baie caldă de pucioasă, cum mi se recomandase la Beograd, am preferat a mă scălda în râul Ub, unde putui înota de-a binele. În birtul, unde prinzii, numai vre-o doi, trei ţărani, oaspeţi de cură, cari nu se puteau îndeajuns mira de un oaspe aşa de îndepărtat din «*Karavlaska*». În această localitate şi pe râul Ub în sus se găsesc primele aşezăminte de «*Karavlaşi*» (Români negri), cum aflai însă mai târziu.

(Va urmă).

I. GHERGHEL.

CUGETĂRI

Îşi va fi închipuind oare vrabia ce simte cocorul ?

*

O biată cămilă prăpădită mai poate încă duce povara multor măgari.

GHOETE.

FATA DIN STRAINI

DUPĂ SCHILLER

*De vale'n sat la bieți ciobani
Venia'n tot anul, trâmbițată
Cu aiurări de mierle'n crânguri
O mândră naltă, fermecată...*

*Și nu se pomenea de satu-i
Căci nu știau de unde vine
Și urma-i se perdea pe dată
Ca dâra dusă 'n unde line...*

*In juru-i se strângeau ciobanii...
Privirea-i, trușul ca un fir
De romaniță, pleca ochii
Și-i înroșea pe toți, în șir...*

*Rujele dragi, pe brață, roadă
Culeasă din livezi străine
Și pârguite subt alt soare
Subt zări de dor aprins, mai pline,*

*Și dăruia pe fie-care
Cu mâna plină și cu drag
Pe mamă, soră, flăcăiandru
Pe 'ncărunțitul lor moșneag;*

*Și dăruia pe fie-care —
Dar celor ce s'au îndrăgit
Da sucul cel mai plin de-arome
Din rodul cel mai pârguit!...*

ANDREI FILIP.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CHIPURI DIN TRECUTUL RUSIEI

Tiranii

Puterea antocrației rusești se bazează de la început pe sentimentul sclaviei care a prins rădăcini adânci în poporul întreg. Națiunea nu numai că s'a lăsat a fi subjucată, dar din sânul ei au răsărit o mulțime de elemente brutale, care s'au pus în serviciul autocrației. Activitatea aceasta s'a manifestat mai cu seamă la loc-țitorii Țarului însărcinați cu administrarea unor provincii depărtate sau nesigure din punctul de vedere politic. O figură tipică din acest punct de vedere, Dumitru Gavrilovici Bibicov, care funcționa, sub Nicolae I, ca guvernator general al Chievului, Podoliei și Voliniei. Idealul său a fost ascultarea absolută a poruncilor stăpânirii. «Vedeți ce vrea să zică ascultarea și cum știu să cresc copiii noștri ca să fie ascultători, spuse Bibicov nobililor din Chiev, care veniseră să aziste la o serbară școlară.

«Liceani, lungiți-vă jos, dormiți, sforăiți, scuțați-vă!» Și liceanii se culcau, dormeau, sforăiau, și se scuțau...

Nici tiranii Gudovici și Țacrevschi n'au fost mai prejos. Cel dintâi, tipul urui tiran nerod se afla de la 1809 până 1812 în capul administrațiunii din Moscova. Intre alte curiozități mai avea pe acea că nu suferea

pe oamenii cu ochelari; era în stare să-i brutalizeze chiar atunci când îi întâlnea prin saloane.

Țarevski a fost guvernator general la Moscova de la 1848 până la 1850. Administrațiunea sa a fost un lanț de fapte brutale. Ar fi funcționat mai mult dacă nu-i s'ar fi întâmplat următoarele: unica sa fiică, contesa Lidia Nesselrode, o femeie ușuratică, se măritase, fără să fie divorțată de primul ei soț, cu contele Druțcoi-Socolinski. Țarevski, care știa de bigamia fiicei sale, i-a liberat cu toate acestea un pașaport ilegal pentru străinătate, prezentând un raport Țarului de abea atunci când faptul era cunoscut de lumea întreagă.

*

Când colecțiunea Marelui Duce va fi complectă, se va putea găsi material de ajuns spre a putea face și alte studii asupra psihologiei popoului rus. Portretele publicate până acuma, referitoare la anumite grupuri sociale și profesionale, sunt interesante cu privire la istoria mai nouă a Rusiei.

Diplomații

Multă lume se miră și cu drept cuvânt, cât de puțin capabili sunt ambasadorii, chemați să reprezinte interesele patriei lor pre lângă guvernele străine. Mirarea ar fi și mai mare, dacă aceia cari cunosc istoria Rusiei numai în mod superficial, ar putea să studieze documentele privitoare la viața intimă a diplomaților ruși. Însemnătatea acestor domni a fost exagerată; în viața lor ei au urmărit numai un traiu în belșug și în petreceri, din care pricină au trebuit să se îngrodeze în datorii. Totișcev, ambasadorul Rusiei la Viena de la 1822 până la 1841, trăia în cei din urmă 4 ani ai activității sale în cea mai mare mizerie, așa că se mulțumea cu mâncarea cu care-l miluia lacheul său, un francez. La vârsta de 74 de ani orbise și ajunsese infirm. Din pozițiunea strălucită pe care o avusese, nu-i rămăseseră decât datoriile și decorațiile rusești.

Aceeaș purtare a avut precedesorul său, principele Andrei Razumovschi, care din pricina luxului și a splendoarei cu care se înconjura, căpătase la Viena porecla de «archiducele Andrei». «In cei din urmă ani ai vieții se plângea mereu Țarului de starea sa precară, cerându-i ajutor; creditorii îl urmăreau pas cu pas, ne spune textul care însoțește portretul. Cu toate acestea diplomatul acesta a fost fiul unui favorit al Elisavetei; la început dispunea de bogății imense.

Când Țarul nu mai vroia să ajute, diplomații își încercau norocul la joc. Contele Arcadie Ioanovici Marcov (1747—1827), care îndeplinise diferite misiuni diplomatice importante sub domnia Caterinei II, a fost și el un jucător pasionat. Câteva ore înaintea morții, după ce fusese împărțășit, contele spuse prietenilor săi: *Maintenant je n'ai rien à faire; pour passer le temps, faisons un whist.*

În afară de pasiunea cărților, unii diplomați au avut și pasiunea sexului

frumos. Principele Alexandru Borisovici Curachin, ambasadorul Rusiei pre lângă Napoleon I de la 1709—1812, a avut 70 de copii nelegitimi. Simolin (1720—1799), ambasadorul Rusiei la Paris pe timpul revoluțiunii franceze, un holteiu ștregar, se mulțumea cu femeile de stradă.

Nevinovată a fost pasiunea principelui Sergiu Niculaevici Dolgorucov ambasadorul Rusiei pe lângă curtea regelui Murat din Neapole: îi plăcea să facă jocuri de cuvinte, din care pricină compatrioții săi îi puseseră numele de «Calembourg Nicolaevici.»

Femeile

Între portretele de femei pe cari ni le prezintă colecțiunea marelui duce, sunt multe cari deșteaptă interesul cititorului: printre acestea se află multe doamne din aristocrația rusească cari pe vremuri, acum a sută de ani, erau vestite și mult adorate în saloanele capitalelor europene.

Una din femeile cele mai frumoase a fost principesa Caterina Teodorovna Dulgorucov (1769—1849), ale cărei trăsături admirabile au fost eternizate de Vigée-Lebrun pe un tablou în care principesa este reprezentată ca o sibilă. Când a izbucnit războiul al doilea cu Turcii, principesa însoți pe bărbatul său, care făcea parte din armata lui Potemkin, petrecând iernile anilor 1790 și 1791 la Bender. Principele Potemkin se înamora de frumoasa femeie și întrebuintă toate mijloacele spre a dobândi favoarea ei. Dacă avea nevoie de pantofi de bál, curierii zburau la Paris; prăjiturile i le aducea de la Viena. Unii contemporani ai lui Potemkin spun că acesta ar fi grăbit atacul asupra Ismailului — cu toate că pregătirile nu se isprăviseră — numai ca să arate femeii adorate spectacolul atacului unei cetăți. Un fapt netăgăduit este că într'o noapte întunecoasă, Potemkin puse să sune alarma și porunci să se tragă cu tunul o sută de focuri, — astfel vroia el să serbeze biruința dobândită asupra inimei femeii iubite. Totuși — spune povestea — bucuria n'a fost la locul ei și era prea timpurie; principesa a rămas virtuoasă.

Nu tot atât de dificilă a fost nepoata lui Potemkin, Caterina Vasilievna Engelhardt. Legăturile pe cari le întrețineau, atât ea cât și cele patru surori ale ei, cu unchiul lor, au fost mai înțime de cât legăturile obicnuite între unchiu și nepoate. Dar favoritul atotputernic știa să fie recunoscător.

Pentru Catinca sa a găsit un bărbat foarte bogat, pe contele Scavronschi, un vestit milionar. Personalul de serviciu al contelui era obligat să nu răspundă altfel de cât în recitativ la poruncile stăpânului date deasemenea în forma muzicală. După moartea contelui, văduva se recăsători cu un aventurier italian, contele Litta. Doamna Vigée-Lebrun scrie următoarele în «amintirele» ei:

«Contesa Scavronsca a fost blândă și frumoasă ca un înger. Plăcerea ei cea mai mare era de a sta ceasuri întregi culcată pe canapea, fără

corset, înfășurată într'o blană mare neagră. Imi spunea că suferă de insomnie; ca să adoarmă, puneă pe o roabă să-i povestească în fiecare seară una și aceeași poveste; locul roabei era sub patul stăpânei. N'avea nici o cultură și conversațiunea ei era cu totul neînsemnată. Cu toate acestea încâtușa lumea din jurul ei prin făptura ei gingașă și prin blândețea ei îngerească...»

În aceiaș categorie a frumuseților blânde intră principesa Bagration, fiica celei de mai sus, și Maria Antonovna Narișchin, amanta lui Alexandru I. Conștientă de frumusețea ei, ea se ducea la balurile strălucite ale curții îmbrăcată cu o rochie simplă, albă, un buchețel de «Nu mă uita» în păr sau la sân, cu privirea în pământ. Goethe, care a văzut-o în anul 1806 la Karlsbad, scrie Doamnei de Stein: «Intre cei sosiți în urmă se află și o frumoasă principesă Narișchin, care dovedește că Alexandru I n'are gust rău!». A murit la 1854 cu privilegiul unei excursiuni făcute pe lacul Stanberg și este înmormântată în cimitirul de sus din Mûnich.

Într'o societate în care s'a găsit un număr atât de mare de tipuri originale între bărbați, e firesc să se găsească caractere excentrice și între femei. Contesa Natalia Vladimirovna Salticov (1737—1812), născută principesă Dolgorucov, nu putea să sufere mirosul parfumurilor moderne; când unul din mosafiri scotea batista parfumată, ea făcea un semn piticului care o slujea și acesta aprindea călți, pene sau alte substanțe cari răspândeau un miros urât. În ale sale *Mémoires secrets sur la Russie*, Massin povestește că această doamnă a ținut închis timp de trei ani într'o cușcă așezată în buduarul ei pe robul care îi făcea frizura; astfel a vrut să'l impede de a destăinui unele secrete ale toaletei. Cușca putea să o părăsească numai pentru timpul în care trebuia să'și servească stăpâna.

Într'una din zile, nenorocitul reuși să fugă. Contesa, de teama unor eventuale destăinuiri, puse să'l urmărească și ceru sprijinul Țarului. Alexandru I, care fusese informat de poliție asupra întâmplării, ordonă suspendarea căutării frizerului fugar, pe când contesei i se comunică pe cale oficială, că fugarul s'a înecat în Neva.

Viața pe care a dus-o femeia aceasta excentrică cu bărbatul său, a fost destul de bună. În general, în căsătoriile aristocrației rusești certurile erau aproape necunoscute. Exista o toleranță reciprocă între soț și soție; când unul lăsa de dorit, el nu înceta să respecteze virtutea celuilalt. Conte Stepan Stepanovici Aprixin (1757—1827), unul din cei mai destrăbalați din vremea lui, clădi în parcul vilei sale un templu în stil antic. În mijlocul templului a așezat un bust în marmură al soției sale, iar pe fronton strălucea inscripțiunea: *Hommage à la vertu*. Se înțelege că contesa a fost foarte mulțumită că virtutea ei a fost recunoscută, contele însă urma să petreacă ca și înainte.

PARERI DE RAU

*Sunt ani, de-atunci, și-mi pare totuși ca azi abia, te-am întâlnit ;
Sunt ani, și par'că'n clipa asta întâia oară m'ai privit
Umplându-mi viața de lumină și de 'ntunerec nepătruns.
Din arlâncimi îndepărtate, în care sta de mult ascuns,
— Ci'n ceasul nopții de durere, când ridicânduși ochii 'n sus,
I-a apărut în fața, Crucea, nevinovatului Isus, —
Când ai privit cu ochii umezi spre palidul necunoscut
Mi-a fulgerat în suflet gândul că te iubesc, că m'am pierdut !*

*De-atunci, un prinț fără de tron, un prinț cu suflet visător
Ce rătăcea din loc în loc cătându-și nobilul popor,
S'a fost oprit din drumul său, și, sprijinindu-și fruntea 'n mână,
A plâns, ca niciodată 'n viața, și te-a rugat să-i fii stăpâna.*

*Atâtea suferinți, de-atunci, m'au tot lovit și m'au înfrânt
Și m'au făcut să înțeleg cât de străin și singur sînt,
Că mi-am zvrălit, de-atunci, pe umeri o mantie întunecată
Cerân-lu-ți să te duci departe de viața mea nemângăiată.*

*Se luptă azi în mine-aceleași neînțelese năzuinți
Cari-au purtat spre groapă pașii îndepărtoșilor părinți,
Dar viața mea — o nălucire a unei umbre căldtoare —
E lumea viselor nebune și-a îndoielilor amare*

*Ce-au torturat ceata de umbre, cari-au trecut 'naintea mea,
Neînțelese, și tăcute, fără să-și aibă'n cer o stea,
Vieți moarte ce nu cunoscără tăria urii și-a iubirii,
Nebuni, ce plânsăra, ei singuri, durerea 'ntreag-a omenirii.*

*E mult decând îmi stai alături și plâng că mi-ai eșit în cale
Să'mi turburi viața 'ntunecată cu raza curăției tale.*

MIHAIL NEGRU.

REVISTA GENERALA

REVISTA CĂRȚILOR

În amintirea neuitatului botanist și vrednicului membru al Academiei Române, Florian Porcius, mort acum trei ani de zile în adânci bătrânețe la căminul său de naștere, după o viață închinată numai dragostei pentru știință, — dr. Ambrosiu Chețianu, profesor, tipărește în Blaj o scurtă însă cu atât mai cuprinzătoare broșură, povestind faptele de căpetenie ale traiului și mai presus de toate munca de «învățat român» a celui dus dintre noi. Luminătorii de azi ai tinerimei noastre de toată vârsta; oamenii trecuți de pragul bărbă-

ției; urmașii lui Florian Porcius pe tărâmul nemărginit și plin de frumusețe al împărăției plantelor; și mai presus de toți, numeroșii liceani de amândouă laturile munților Carpați, ar fi datori să citească biografia celui care a însemnat așa de mult pentru neamul nostru ca om și ca muncitor în mănoasa holdă a științei.

*

Inimosul mănunchiu de apostoli ai cumpătării, Bunii Templieri, cari de la o vreme încoace luptă și în țara noastră *pentru stărpirea neomenosului abuz de băuturi spirtoase*, dau la iveală «Icoane din popor», a doua broșură din Biblioteca, ce s'au hotărât să tipărească în sprijinul propovedaniei lor binefăcătoare. Șapte pagini frumoase de traducere după Asmussen deschid cărticica. Poezii originale de Un Bun Templier (Alegoria luceafărului, În iad, Nasul roșu) precum și de cineva care iscălește cu slova inițială T, vreo șase traduceri din limba germană, foarte izbutite unele, apoi tălmăciri după același Asmussen și un mic număr de încercări personale, semnate G. Șterba, — toate aceste bucăți alcătuiesc felurimea cu multă pricepere întocmită a broșurei ce s'ar cuveni să ajungă în toate mâinile.

*

D-l Constantin Graur tipărește în Galați o broșură intitulată *Factorul nou înainte și după răzcoale*, — un șir de articole mari și mici, în de-aproape legătură cu viața p turilor muncitoare ale neamului nostru. Autorul cercetează căile pe care se poate ajunge la obșteasca împăciuire, la împedicarea de acum înainte a zmciumărilor sângeroase a căror neașteptată grozăvenie a înfiorat pe cărmuitorii de acum doi ani de zile. În afară de numeroase vederi temeinice, în afară de o bună cunoaștere a clipei sufletești pe care o străbate țara, cititorul se împiedică mai la fiecă pas *de ciudata și veșnic reînnoita propovedanie pentru Volul universal*, chemat să ridice pe oropșitul țăran, să-i dea lumina învățaturii, încrederea în puterile și vrednicia sa, tot, în sfârșit, ce-i lipsește acum. Peste numeroasele *întâmpinări ale bunului simț*, peste *învățătura de minte a neamurilor mai bătrâne*, care ne-au întrecut pe calea reformelor sau a nesăbuițelor politice, *peste amenințarea puhoiului demagogic*, primejdia cea mai înfiorătoare a votului universal, — autorul trece cu o mândră seninătate, cu nesdruncinatul optimism al democraților de baștină.

*

Intr'un volum de aproape o sută de pagini, cu ilustrații lămuritoare, Direcțiunea generală a Serviciului sanitar, publică materialul de observații și cercetările d-rului Constantin Popescu, privitoare la situația Industriei noastre din punctul de vedere igienic și sanitar. Când această prețioasă lucrare se va întregi prin apariția sfârșitului, pe care-l așteptăm în al doilea volum, ne vom întoarce asupra ei cu o amănunțată dare de seamă pentru cititorii acestei reviste.

REVISTA REVISTELOR

O dare de seamă, vioaie și sobră în același timp, asupra Congresului profesorilor de limbi clasice și moderne, ținut la Craiova, între 19—22 De-

cembre 1908, a publicat d. G. Bogdan-Duică în *Revista Generală a Învăţământului*, numărul 7 (Februar 1909). Tot acolo, d. G. Popa Lisseanu relatează despre tendinţele de îmbunătăţire în corpul didactic, şi anume cu prilejul reformelor propuse de către d. Bogdan Ionescu în ce priveşte sporul lefii profesorilor secundari. Bine scris bogat în vederi sănătoase e de asemeni şi articolul d-lui C. Daniilescu, în legătură cu bibliotecile şcolare şi trezirea gustului de lectură în tineretul sătesc mai ales. Numărul revistei se încheie cu o îmbelşugată cronică de idei şi fapte.

*

Revista ieşană *Îndrumarea*, cuprinde în al său număr pe luna Februarie, un articol interesant al d-lui dr. P. Zozin, despre: «Şcoală şi biserică»; vreo câteva însemnări ale unui Institutator de curând mort, Ion Nicolescu-Radu, care a lăsat o seamă de reflexiuni asupra Învăţământului primar; apoi un capitol din viaţa dela ţară, plin de triste adevăruri, intitulat: «De ce mor copiii» şi semnat I. Neagu.

*

Răvaşul din Cluj, No. 2, publică în frunte un articol închinat amintirii lui Florian Porcius. Autorul iscăleşte cu pseudonimul «Delacrucă» pătrunzătoarele pagini comemorative, pline de o evlavioasă duiosie. Dr. St. Pop tipăreşte urmarea studiului său despre participarea Românilor la Soborul din Florenţa. Numărul se încheie cu o cronică bisericească foarte bogată şi cu informaţiuni asupra celor din urmă întâmplări din viaţa religioasă a României libere.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cutremurul din Sicilia şi Calabria.

Nimica de ispravă nu se poate încă spune cu privire la izvorul adevărat al uriaşelor clătănături ce sdruncină la răstimpuri, adesea foarte apropiate, scoarţa globului nostru. Faîma îndelung slăvitei neclintiri a pământului svântat, se duce acum, pe măsură ce lumea îşi dă mai lămurit seama despre nestatornicia scoarţei şi despre neastâmpărul vecinic al puterilor ascunse în cuprinsurile adânci ale planetei. În *Bulletin de la Société astronomique de France* (Februar 1909) vestitul cunosător al cerului, Camille Flammarion, mărturi seşte că doocamdat   cercetările oamenilor de ştiin  t   n'au dezlegat nici pe departe marea taină a cutremurelor de p  m  nt. Se ştie numai că ţinuturile de sud ale Europei, Asia mică, Siria, Platoul Iran, precum şi cele două coaste ale Oceanului Pacific sunt cu deosebire b  ntuite, pe când p  r  ile a  ezate în afară de aceste zone primejdioase încearcă sdruncinări cu mult mai rare şi mai slabe. G  ndul p  n'acum dibue la   nt  mplare: unii astronomi au crezut că descoperă o legătură între sporul sau descreşterea petelor întunecoase de pe suprafa  a discului solar şi cutremurele de p  m  nt. S'a căutat o anumită lege în privin  a întoarcerii acestor cataclisme la timpuri hot  r  ite. Toate sunt numai bănueli; — mulţumitoare va trebui să r  m  ie îndelungă vreme teoria veche a s  mburelui topit. Faptul d  r  p  n  rii lăuntrice a scoar  ei, precum şi ac  iunea gazelor ferbinți din scorburile subtp  m  ntene ajută   ntr   c  tva explicarea, însă n'   des  v  rşesc.